

Jedna od tema razgovora u Sarajevu ministarke spoljnih poslova Bosne i Hercegovine Bisere Turković i crnogorskog vicepremijera Dritana Abazovića 9. jula bila je Buk Bijela, kada je predstavnik Vlade Crne Gore, prema pisanju medija, naglasio da postoji potencijalna opasnost da bi izgradnjom te hidroelektrane moglo doći do dalekosežnih posledica na životnu sredinu Crne Gore, ali i ugrožavanja Nacionalnog parka Durmitor, kao baštine Uneska.

Poricanje nadležnosti između krovnih organa Bosne i Hercegovine i Republike Srpske u pogledu prava na dodelu koncesija za gradnju hidrocentrale Buk Bijela na Drini, i ne sasvim jasni i precizni stavovi predstavnika Vlade Crne Gore o projektu koji potencijalno može da ugrozi prirodno i kulturno nasleđe Uneska na teritoriji zemlje, prate ovaj infrastrukturni poduhvat koji finansira Srbija i čiji je kamen temeljac postavljen u maju.

Ukoliko bi, međutim, organi ESPOO konvencije, kojom se definiše da zemlje potpisnice vode računa o prekograničnom uticaju na životnu sredinu, usvojila žalbe nekoliko ekoloških nevladinih organizacija iz Bosne i Hercegovine i Crne Gore, i utvrdili da su odredbe tog dokumenta i ugovor prekršeni odobravanjem projekta gradnje hidroelektrane Buk Bijela na Drini – značilo bi to da su organi Republike Srpske dužni da ponove postupak, izrade novu studiju kako ne bi i dalje kršili svoje međunarodne obaveze.

To je Pobedi saopštila Nina Krševljaković, pravna savetnica udruženja Aarhus centar iz Sarajeva, koje je zajedno sa još nekoliko nevladinih organizacija iz Crne Gore uputilo žalbu sekretarijatu ESPOO konvencije povodom ozvaničenja gradnje Buk Bijela na Drini u sklopu šireg hidroenergetskog projekta u koji Srbija, kao zemlja investitor, planira da uloži više od 200 miliona evra, iako se tome, zbog ekoloških implikacija na susednu Crnu Goru, protive zvanično Sarajevo, ali i Uneskov Centar za kulturnu baštinu.

Krševljaković, međutim, kaže da još nisu dobili zvaničan odgovor sekretarijata ESPOO konvencije na njihove žalbe povodom početka gradnje akumulacije za hidroelektranu Buk Bijela za koju smatraju da bi mogla da ugrozi područje uzvodno – odnosno Taru i zonu Nacionalnog parka Durmitor.

Uticaj na Taru

„Ključni problem je prekogranični uticaj koji će ovaj projekat da ima na područje Crne Gore. Studija uticaja na životnu sredinu navodi da će maksimalna nadmorska visina rezervoara biti 434 metra nadmorske visine, tj. ista kao normalna kota, dok Crna Gora tvrdi da je nadmorska visina na međunarodnoj granici između Bosne i Hercegovine i Crne Gore na 432,37 m. To znači da bi akumulacija ipak obuhvatila deo teritorije Crne Gore, rekla je Krševljaković.

Prema njenim rečima, bez obzira na to da li akumulacija obuhvata deo teritorije Crne Gore ili ne, uticaj na kanjon Tare se očekuje, posebno na ihtiofaunu uzvodno od planirane akumulacije u zoni koja je od značaja kao prirodno mrestilište za brojne vrste autohtonih ribljih vrsta.

Ona ističe da kanjon Tare sam po sebi može pružiti vrlo malo staništa za mrest i uzgoj nekih svojih ikoničnih vrsta riba, poput ugrožene mladice (*Hucho hucho*), ali i evropskog lipljena (*Thymallus thymallus*), potočne pastrmke (*Salmo trutta*) i skobalja (*Chondrostoma nasus*) „jer je vrlo turbulentan sistem sa malo ili uopšte pristupačnim pritokama“.

„Vrste poput mladice, evropskog lipljena i skobalja, kojima su za mrest potrebna šljunčana korita i odgovarajuća staništa male brzine za uzgoj ličinki, moraju migrirati iz kanjona da bi postigle adekvatno mrest. Nisu sprovedene studije o migraciji ovih vrsta riba na ovim delovima reka, a razumevanje ovih obrazaca bilo bi imperativ za razumevanje uticaja hidroelektrane Buk Bijela. Najverovatnije, područje oko planirane elektrane služi kao mrestilište i uzgajalište brojnih vrsta riba koje žive u kanjonu reke Tare. Stoga će razvoj ovih doseza reke Drine za hidroenergiju verovatno imati visok i direktan uticaj na veličinu populacije riba u reci Tari“, smatra Krševljaković.

Na taj kontekst i činjenicu da nisu rađene studije o migraciji vrsta riba i uticaju akumulacije na njihovu populaciju ranije su Pobjedi ukazali iz nevladine organizacije Green home iz Podgorice.

Ta NVO ipak očekuje da će dalja gradnja HE Buk Bijela na Drini, koja je zajednički poslovni poduhvat Republike Srpske i Srbije, biti obustavljena dok se ne utvrde i kvantifikuju sve činjenice vezane za moguće negativne uticaje na životnu sredinu i biodiverzitet reke Tare koja je zaštićena na nacionalnom i međunarodnom nivou, kao nacionalni park, Uneskova prirodna baština, potencijalno Natura 2000 područje, kao i Deklaracijom Skupštine Crne Gore.

Izvršna direktorka ove nevladine organizacije Nataša Kovačević kazala je ranije Pobjedi da takva očekivanja temelje na činjenici da su, povodom najave gradnje, ta i još nekoliko nevladinih organizacija podnele žalbu Sekretarijatu ESPOO konvencije (Konvencija o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu) kao i Sekretarijatu Energetske zajednice, međunarodnoj organizaciji čije su trenutno sporazumne strane Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo, Makedonija, Moldavija, Srbija i Ukrajina. Kovačević je istakla da izgradnja hidroelektrane Buk Bijela donosi značajnu modifikaciju vodnog tela i degradaciju biodiverziteta u dužini 30 km u Bosni i Hercegovini, dok nije jasno definisano i predstavljeno kolikih razmera će biti ovaj uticaj na teritoriji Crne Gore.

Nesaaglasnost u Vladi

Ministarka Turković je Abazoviću saopštila da je projekat naneo senku na odnose Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, posebno nakon što se u slučaj uključio i Unesko, koji je tražio stav bosansko-hercegovačkih institucija, dok vlasti Republike Srpske koncesiju ocenjuju kao svoju ingerenciju.

Abazović je nakon sastanka izjavio da Crna Gora ima „izraženu ekološku komponentu, da je i Ustavom određena kao ekološka država i samim tim mora da vodi računa o zaštiti nacionalnih parkova“. Dodao je da veruje „da će i ta situacija na kraju biti prevaziđena na način koji neće dovesti do većih problema između Sarajeva i Podgorice“.

Sa druge strane, u crnogorskom Ministarstvu kapitalnih investicija, kao i Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma ne vide ništa sporno u projektu dok vode akumulacije ne prelaze granicu.

Državni sekretar za ekologiju u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma Danilo Mrdak kazao je ranije Pobjedi da, što se tiče same izgradnje energetskog objekta Buk Bijela, stav Ministarstva da sve dok je konstruisan na takav način da ni prilikom najvećih vodostaja buduće veštačko jezero ne ulazi u državnu teritoriju Crne Gore, taj resor nema nikakvih primedbi.

Prethodna Vlada informacijom donetom 4. decembra usvojila je red poteza i zaduženja, prema kojem je izvršna vlast trebalo da posredstvom Ministarstva vanjskih poslova i stalne delegacije pri UN prikupi niz informacija kako bi dobila zvanične podatke o nameri Republike Srpske i Srbije da počnu gradnju objekta. Glasni stavovi o tome danas stižu jedino iz NVO sektora i opozicije. A na posredan način je ekološki apsekt potencirao i vicepremijer Abazović, ali ne precizirajući koji je zvaničan stav Vlade o tom pitanju.

Domet ustavnih odluka o izdavanju koncesija

Ustavni sud BiH je potvrdio je u petak da Republika Srpska nema apsolutnu nadležnost u vezi sa izdavanjem koncesije za izgradnju hidrocentrala na Drini.

U apelaciji je navedeno da odluke u vezi s državnom imovinom, poput reka na međunarodnim granicama, mogu biti donete isključivo na nivou BiH.

Ustavni sud je, kako su preneli mediji, naložio Komisiji za koncesije Bosne i Hercegovine da, u svojstvu Zajedničke komisije za koncesije, najkasnije u roku od tri meseca od dana dostavljanja ove odluke, reši sporna pitanja između Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, nastala u vezi s dodelom koncesija, preneo je N1.

Ustavni sud je ovakvu odluku doneo na zahtev 24 člana Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH za rešavanje spora između BiH i RS, nakon što je Republika Srpska donela

odluku da putem pregovaračkog postupka dodeli Srbiji koncesije za izgradnju i korišćenje hidroelektrana Buk Bijela, Foča i Paunci na Drini.

Predsedavajući Predsedništva BiH Milorad Dodik rekao je da je ova odluka Ustavnog suda „ujdurma“ protiv Republike Srpske i ponovio da u toj zoni, kao i sa dosadašnjim koncesijama, isključivu nadležnost ima RS.

Ugovor o gradnji

Izgradnju hidroelektrane Buk Bijela, prema ugovoru od 13. novembra prošle godine, zajedno će finansirati Elektroprivreda Srbije i Elektroprivreda Republike Srpske u iznosu od oko 220 miliona evra.

Projektom hidroelektrana u gornjem toku Drine predviđena je gradnja tri hidrocentrale – Buk Bijela, Foča i Paunci.

Kamen temeljac za početak gradnje HE Buk Bijela postavili su 17. maja u Foči srpska premijerka Ana Brnabić, kao predstavnik države investitora, i premijer Republike Srpske Radovan Višković. Na kritike zvaničnog Sarajeva, Višković je kazao da izgradnja i izdavanje koncesije nije u nadležnosti Bosne i Hercegovine, već isključivo Republike Srpske.

Usledila je početkom juna izjava direktorke Uneskovog Centra za kulturnu baštinu Mečild Rosler koja je zatražila od bosansko-hercegovačkih institucija da se odrede „u vezi sa informacijama o postavljanju kamena temeljca za izgradnju brane na Drini nizvodno od Nacionalnog parka Durmitor u Crnoj Gori“.

Ona je pozvala na poštovanje međunarodne konvencije i „da se ne preduzimaju bilo kakve mere koje bi mogle ugroziti kulturno ili prirodno nasleđe u državama potpisnicama Konvencije“.

Izvor: pobjeda.me